

ONTWIKKELING GEBIEDSAGENDA BROEKHEURNE

In deze nieuwsbrief
leest u over de
voortgang van de
Gebiedsagenda Broekheurne

NIEUWSBRIEF augustus 2022

Onderwerpen in deze nieuwsbrief

- Terugkoppeling gebiedsavond 28 juni
- Uitnodiging excursie Future Farm
- Uitnodiging Excursie aan Stichting Renkums Beekdal
- Uitnodiging Excursie Windsafari Nijmegen-Betuwe
- Vervolgstappen in het gebiedsproces

Terugkoppeling gebiedsavond 28 juni 2022

Op dinsdag 28 juni waren ruim 50 mensen bij de gebiedsavond over de gebiedsaanpak Broekheurne. Zij gingen met elkaar in gesprek over de onderwerpen die mogelijk een plek krijgen op de te maken gebiedsagenda. Eerst gaf gebiedsregisseur Erik Back een toelichting op de stand van zaken tot nu toe. Samen met omgevingsmanager Anne Dannenberg heeft hij de afgelopen maanden veel gesprekken met inwoners gevoerd. Daarbij is veel informatie opgehaald die vanavond de basis is om over door te praten.

Vanwege de actualiteit besteedde Erik Back in zijn inleiding uitvoerig aandacht aan het onderwerp stikstof. Volgens de veelbesproken kaart van het ministerie lijkt Broekheurne tussen de 47% en 70% aan stikstofuitstoot te moeten reduceren. <https://www.aanpakstikstof.nl/documenten/publicaties/2022/06/10/richtinggevende-emissiereductiedoelstellingen-nederland>

Erik heeft binnen zijn netwerk bij de provincie Overijssel gevraagd welke gevolgen dit voor Broekheurne heeft. De provincie geeft aan dat de gebiedsaanpak hen erg aanspreekt en heeft daarom ook Broekheurne als één van de pilotgebieden genoemd in haar Gebieds Gerichte Aanpak (GGA) zuidoost Twente. Stikstof reduceren betekent innoveren én extensiveren. En dat is mogelijk. Op 8 oktober volgt een volgende brief van de minister over 'water en klimaat'. Hierover komt dit najaar een bericht van de overheid. Welke oplossingen zien we in de Broekheurne op gebied van water, waterstand en waterkwaliteit? In de totstandkoming van een gebiedsagenda voor Broekheurne wordt deze opgave meegenomen. Inmiddels is de energieopgave van de gemeente duidelijk. Het aandeel in de totale gemeentelijke opgave komt voor Broekheurne op 88 Terajoule (TJ) duurzame zonne-energie. In eerste instantie leek zonne-energie op land de enige optie, maar ook het onderwerp windmolens kwam tijdens de gesprekken in

het gebied naar voren. De meningen hierover zijn verdeeld. Vooralsnog is de conclusie om niets uit te sluiten: één windmolen is goed voor 25 TJ. Dat is gelijk aan een kleine tien hectare zonnepanelen op land.

Daarnaast introduceerde Erik het onderwerp 'biogas' in het gebied. Met het produceren van biogas uit mest kan met elkaar gewerkt worden aan energie-opwek en tegelijkertijd aan stikstofreductie. Op basis van een eerste ruwe berekening is het biogaspotentieel in Broekheurne 50 Terajoule (TJ). Dit is optimistisch, maar laat de helft een haalbaar streven zijn. Agrarisch ondernemers staan hier positief tegenover en willen graag meer weten over hoe dit in praktijk werkt. Desondanks zal een deel van de energie door 'zon op land' worden opgewerkt. En zoals iemand uit het gebied zei: "Als we dat veld er dan neerleggen, laten we dan het mooiste zonnepark van heel Nederland maken." Er worden verschillende suggesties gedaan. Door het zonnenveld aan te kleden met bijvoorbeeld een voedselbos en houtwallen die worden onderhouden door een agrarisch ondernemer. Dit soort initiatieven steunt de melkfabriek ook, waardoor een melkveehouder een hogere melkprijs genereert. Een mooi voorbeeld van toekomstbestendig boeren.

Gesprekken met bedrijven en inwoners

Afgelopen periode spraken Erik en Anne met zo'n tachtig inwoners uit Broekheurne, veelal aan de keukentafel. Sommige gesprekken waren individueel, enkelen telefonisch en anderen nodigden burens uit om samen in gesprek te gaan over het gebied. Een opvallende en prettige gemene deler is de bereidheid om mee te denken en het noaberschap, zo ervaren Erik. Regelmatig gehoord is: "Het is allemaal best wel spannend, want we zullen het niet over alles met elkaar eens zijn. Maar dit proces is bepalend voor de toekomst van Broekheurne."

Verdieping tijdens de gebiedsavond

Tijdens de keukentafelgesprekken kwamen verschillende onderwerpen aan bod. Door het clusteren van deze onderwerpen zijn in eerste instantie vier centrale thema's benoemd. Hierover gaan de aanwezigen deze gebiedsavond in groepen en twee rondes uitvoerig met elkaar in gesprek.

- 1) Leefbaarheid landelijk gebied
- 2) Duurzame opwek van energie
- 3) Beleven van landschap en natuur
- 4) Toekomstbestendig boeren

Met de resultaten van deze bijeenkomst willen we inzichtelijk maken welke kracht en kwaliteit het gebied heeft. De meegebrachte of gedeelde foto's van de aanwezigen geven hierin al mooi inzicht. In groepen werd per thematafel besproken welke kansen en/of dilemma's worden gezien en wat behouden of losgelaten moeten worden om ontwikkelingen te realiseren. Na een korte pauze werd van tafel gewisseld en volgde een tweede ronde waar aanwezigen aanvullingen gaven op wat in de eerste ronde was besproken. De vier gespreksleiders gaven na afloop een terugkoppeling van de twee rondes en de avond werd informeel afgesloten met een borrel.

Het was niet de bedoeling om aan de thematafel overeenstemming te bereiken over een aanpak. Naast elkaar bestaan verschillende opvattingen. Erik Back en zijn team gebruiken alle gemaakte opmerkingen om tot een aanzet voor de gebiedsagenda te komen. Daarin komen alle onderwerpen in samenhang met elkaar terug. In de volgende fase wordt bekeken waar keuzes gemaakt moeten worden en hoe dat gebeurt.

Ga mee met excursies!

Ter inspiratie en beeldvorming zijn drie verschillende excursies georganiseerd. Deze zijn bewust op zaterdag gepland, om iedereen in de gelegenheid te stellen mee te kunnen.

Heeft u nog andere excursie wensen? Laat dit aan ons weten! Als er meer animo voor is, bekijken we of het mogelijk is om dit te organiseren!

Excursie 1: Future Farm

> 3 september: 13.00 – 16.00 uur

Voor boeren kan de productie van biogas een mooie aanvulling zijn op hun inkomen en het draagt tegelijkertijd bij aan de reductie van stikstof. Maar hoe produceer je in praktijk biogas? Wat heb je ervoor nodig en wat levert het op? En hoe breng je als boer emissies van andere stoffen terug?

Samenwerken aan een verantwoorde toekomst voor boer, milieu en consument!

Erik Back nodigt geïnteresseerden uit om te komen kijken bij zijn circulaire rundveehouderij in Lutten (gemeente Hardenberg). We maken er een leuke, informatieve middag van.

Wanneer: zaterdag 3 september 2022
(In een eerdere nieuwsbrief van Stawel staat per abuis 2 september, maar dit moet 3 september zijn.)
Tijd: 13.00 – 16.00 uur
Waar: Lutteresweg 7c, Lutten
Vervoer: eigen vervoer (parkeren op het erf)

Aanmelden is nodig:

stuur een email met jouw gegevens naar info@stawel.nl en als je met meerdere personen komt ook de namen van de extra personen erbij.

Future Farm

Erik Back ('Boer Back') wil met zijn onderneming komen tot een zo circulair mogelijke bedrijfsvoering, waarbij zo veel mogelijk kringlopen op het bedrijf of in de omgeving worden gesloten. Tegelijkertijd probeert hij de emissies van schadelijke stoffen (ammoniak en methaan) zo veel mogelijk terug te brengen en wil hij bijdragen leveren aan natuur, landschap en biodiversiteit. Dit alles met een sluitend verdienmodel.

Vanuit de Future Farm ontwikkelt hij met hulp van engineers en onderzoekers nieuwe technieken of past bestaande technieken op een slimme manier, in nieuwe combinaties toe. Het unieke is dat dit in een levensechte bedrijfs-setting plaatsvindt, dus niet in een lab-context. Dit maakt dat collega-ondernemers eerder dan bij klassieke proefboerderijen vertrouwen krijgen om bepaalde succesvolle 'modules' ook op het eigen bedrijf toe te passen. Dit versnelt de duurzame transitie van de rundveehouderij.

<https://future-farm.nl>

Excursie 2: Stichting Renkums Beekdal > 17 september: 9.00 – 12.30 uur (ochtend)

Het Renkums Beekdal is al eeuwenoud, maar door de inzet van partners en de vele vrijwilligers kunnen meer en meer mensen genieten van al het moois dat het Renkums Beekdal biedt. Het bezoekerscentrum met de vele activiteiten is het kloppend hart geworden van een dynamisch en tegelijkertijd rustgevend stukje natuur. Meerdere groepen delen de gebouwen, het erf en het beekdal met de Stichting Renkums Beekdal.

Hoe gaat deze stichting met haar vrijwilligers om vanaf het moment dat ze nieuw binnenkomen tot en met hun vertrek? Wat maakt dat dit project succesvol blijft? Zou iets dergelijks ook in de Broekheurne kunnen werken? En kunnen hierdoor mensen uit de stad Enschede beter betrokken worden bij de (onderhouds)activiteiten in de Broekheurne?

Ga mee op excursie en maak een 'wandeling' door deze bijzondere organisatie. En door het prachtige natuurgebied.

Wanneer: 17 september 2022 - ochtenddeel
Tijd: 9.00 – 12.30 uur
Vervoer: Touringcar. Vertrek om 9.00 uur vanaf Verenigingsgebouw in Usselo: Haaksbergerstraat 819
Adres: [Website Stawel](https://www.renkumsbeekdal.nl)
Aanmelden via: [Website Stawel](https://www.renkumsbeekdal.nl)

We sluiten dit dagdeel af met een gezamenlijke lunch en rijden daarna door naar onze volgende bestemming.

Stichting Renkums Beekdal (SRB)

In de Renkumse Poort tussen het dorp Renkum en de stad Wageningen is in 2013 de belangrijke ecologische verbinding tussen Veluwe en Rijnvallei hersteld. Het industrieterrein 'Beukenlaan' werd hiervoor omgevormd tot een nieuw natuurgebied.

De Stichting Renkums Beekdal (SRB) is in 2014 opgericht, op initiatief van Staatsbosbeheer, het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) afd. Zuidwest Veluwezoom en de gemeente Renkum. De stichting richt zich op activiteiten in het kader van; het geven van informatie, educatie en participatie, voor en over de Renkumse Beekdalen. De SRB werkt hieraan met hulp van tientallen vrijwilligers voor de diverse activiteiten en ook het bestuur.

<https://www.renkumsbeekdal.nl>

Excursie 3: Windsafari Nijmegen-Betuwe > 17 september: 14.00 – 16.00 uur (middag)

Zaterdagmiddag 17 september rijden we vervolgens door om 'op windsafari' te gaan bij een bijzonder windpark: Windpark Nijmegen-Betuwe. "In een recordtijd van nog geen vier jaar hebben burgers uit Nijmegen en omgeving Windpark Nijmegen-Betuwe gerealiseerd. Het windpark, met vier windmolens, levert sinds eind 2016 duurzame energie voor ruim 7.000 huishoudens".

Het windpark is samen met omwonenden onder leiding van 'Natuur en Milieu Gelderland' opgezet en uitgevoerd. Met de omwonenden zijn afspraken gemaakt over slagschaduw op de gevels en over een financiële tegemoetkoming. Omwonenden ontvangen namelijk een goed rendement voor hun investering en leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan de verduurzaming van de regio. Bijzonder aan dit project is dat zowel het zonnepark als het windpark op hetzelfde net zijn aangesloten. Uniek in Nederland. We gaan er heen om waardevolle informatie in te winnen voor ons als energieleveranciers in spe.

De excursie wordt verzorgd door een vrijwilliger van Energiecoöperatie WindPowerNijmegen en één van de omwonenden. Ze nemen ons mee in de stappen die zij afgelopen jaren gezet hebben. Hoe is hun proces verlopen? Waar liepen ze tegenaan? Wat kan er wel, wat kan er niet? En wat zijn de lusten en de lasten.

Op de website van [Windpark Nijmegen-Betuwe - Natuur en Milieu Gelderland](https://www.natuur-en-milieu.nl) lees je meer.

Om +/- 16.00 uur rijden we terug naar Usselo en nemen we afscheid van elkaar.

Wanneer: 17 september 2022 - middagdeel
Tijd: 14.00 – 16.00 uur
Vervoer: Touringcar. Vertrek om 13.30 uur vanuit Renkum
Aanmelden via: [Website Stawel](https://www.renkumsbeekdal.nl)

Dagprogramma 17 september

08.45 - 09.00 uur	verzamelen en vertrek vanaf Verenigingsgebouw Usselo
09.00 - 10.30 uur	onderweg naar Renkums Beekdal
10.30 - 12.30 uur	excursie: Renkums Beekdal
12.30 - 13.30 uur	lunch bij de Beekdalhoeve
13.30 - 13.50 uur	onderweg naar Windpark Nijmegen - Betuwe
14.00 - 16.00 uur	excursie: windsafari door het windpark
16.00 - 17.15 uur	terugrijden en einde

Ga je mee?

Vervolgstappen in het gebiedsproces

Wat kunnen we de komende tijd verwachten in het gebiedsproces? Gebiedsregisseur Erik Back neemt ons mee: “We hebben door de vele gesprekken met de inwoners en agrarisch ondernemers een goed beeld gekregen van wat er leeft in het gebied en ook wat nodig is. We kennen ook de opgaven die op het gebied afkomen. Dat alles hebben we geanalyseerd en gerubriceerd”.

Die informatie dient als basis voor gesprekken met achterbangroepen. Dat zijn onder meer inwoners en grondeigenaren, Provincie Overijssel, Waterschap Vechtstromen, Energiecoöperatie, Regio Twente, Landschap Overijssel, OPG en andere organisaties. Deze gesprekken vinden eind september en begin oktober plaats. In die gesprekken bouwen met elkaar aan plannen voor de Broekheurne. Wat gaat samen, waar moeten we nog zaken uitzoeken, waarover is discussie etc.

We betrekken een landschapsarchitect bij het ontwerpen van plannen. We kregen uit het gebied en van de betrokken organisaties suggesties voor een geschikte persoon. In september maken we een keuze. Die landschapsarchitect moet ons helpen om alle informatie samen te brengen in een plan en in beelden te presenteren.

De eerste schetsen bespreken we tijdens een volgende gebiedsavond. Daarna werken we toe naar een eindbeeld: de Gebiedsagenda Broekheurne. De inhoud maken we met de inbreng van de achterbangroepen en alle deelnemers aan de gebiedsavonden. We presenteren de Gebiedsagenda als een magazine. Denk aan een goed leesbaar tijdschrift dat je graag op de keukentafel neerlegt. De Gebiedsagenda presenteren we tegen het eind van dit jaar aan de inwoners van Broekheurne, gemeente Enschede en andere betrokkenen.

Projectpagina Gebiedsproces Broekheurne op website Stawel

Op de website van Stawel is een projectpagina ingericht voor het gebiedsproces Broekheurne. Hier vindt u onder meer terugkoppelingen van gebiedsbijeenkomsten, uitnodigingen en aanmeldformulieren voor bijeenkomsten en excursies. <https://stawel.nl/projecten/gebiedsagenda-broekheurne/>

Nieuwsbrief digitaal ontvangen

Als u de nieuwsbrief Gebiedsagenda Broekheurne nog niet ontvangt. Wilt u dan uw voornaam, achternaam en mailadres mailen naar anne@kr8consultancy.nl. Dan ontvangt u voortaan deze nieuwsbrief via e-mail? Uiteraard gaan we vertrouwelijk met uw gegevens om.

